

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning i
historia vid Trollbodaskolan
i Stockholms kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Trollbodaskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i historia under våren 2015. Granskningen vid Trollbodaskolan i Stockholms kommun ingår i detta projekt.

Trollbodaskolan besöktes den 31 mars–2 april 2015. Ansvariga inspektörer har Ingrid Essegård och Anders Nylander varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen i historia genomförs i totalt 20 kommunala skolor och 7 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Trollbodaskolan

Trollbodaskolan är en kommunal skola belägen i stadsdelen Hässelby i Stockholms kommun. Verksamheten omfattar årskurserna 1–9 samt förskoleklass och leds av en rektor med stöd av tre biträdande rektorer. Vid tiden för granskningen har skolan cirka 800 elever, varav 279 elever i årskurserna 7–9.

Skolans lärare är organiserade i arbetslag årskursvis och de båda lärarna som undervisar i historia i årskurs 7–9 tillhör också ett ämneslag för lärare i samhällsorienterande ämnen (SO). Skolan har en gemensam planering för fördelningen av det centrala innehållet i ämnet historia över årskurs 7–9. Eleverna får 87 undervisningstimmar i historia i årskurs 7–9. Undervisnings-

tiden i SO fördelas i längre block, så att ett ämne i taget ges all undervisnings-tid. En viss planerad samverkan mellan SO-ämnena förekommer dock; exempelvis läser årskurs 7 om högkulturer i Amerika och amerikanska revolutionen i samband med geografiundervisningen om Amerika och i årskurs 9 studerar eleverna internationella relationer genom samverkan mellan ämnena samhälls-kunskap och historia.

Enligt nationell statistik nådde 92 procent av eleverna i årskurs 9 minst E i slut-betyg i ämnet historia läsåret 2013/2014. Våren 2014 skrev eleverna i årskurs 9 nationellt prov i historia. Enligt skolans egen resultatsammanställning deltog 88 procent av eleverna och av dessa nådde 94 procent minst betyget E på provet.

Resultat

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tids-dimensioner genom att använda en historisk referensram?

Här bedöms om undervisningen innehåller historiska kunskaper som anspelar på uppfattningar om dåtiden – uppfattningar som delas av många och som man i olika sammanhang förväntas känna till. Vidare bedöms om undervisningen innehåller kunskaper om historiska sammanhang som har lett fram till nuet. Kunskaper om historiska sammanhang kan öka elevernas förståelse för att samhället förändras av en mängd olika orsaker och att det påverkar förutsättningarna för eleverna själva och för deras omgivning. Erfarenheter från hela världen måste ingå i den historiska referens-ramen. Här bedöms även om undervisningen ger en kronologisk överblick. En grund-läggande förståelse för kronologin i olika skeenden är en förutsättning för att kunna resonera om orsaker till, och konsekvenser av, förändringar i samhället.

Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp kring en historisk referens-ram. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring en historisk referens-ram.

Kunskaper om historia och historiska sammanhang

Såväl lektionsobservationer som intervjuer med elever och lärare, samt inskickade dokument och svaren i den elevenkät som Skolinspektionen har genomfört i samband med granskningen, visar att undervisningens fokus ligger på kunskaper om händelser och företeelser i det förflutna och deras orsaker och konsekvenser. Under de observerade lektionerna i årskurs 7 och 8 behandlas orsakerna till franska revolutionen respektive orsaker till och

konsekvenser av första världskriget. De intervjuade eleverna i årskurs 8 och 9 uppger att de exempelvis studerat orsaker till och följder av industriella revolutionen respektive första och andra världskriget. Eleverna i årskurs 7 berättar i intervju att de har arbetat med orsaker och konsekvenser i samband med studier av antikens Grekland.

Kronologisk överblick

Lektionsobservationer, intervjuer med lärare och elever och insänt material visar att undervisningen innehåller relativt många jämförelser mellan nutiden och den historiska händelse eller företeelse som avhandlas under lektionen. Som framgår ovan uppger några av de intervjuade eleverna att de studerat orsaker till och följder av industriella revolutionen respektive första och andra världskriget. Eleverna berättar i intervju att de i samband med dessa arbetsområden också har fått dra paralleller till nutiden. Under en av de observerade lektionerna drar läraren paralleller mellan nationalismen under tiden för första världskriget och hur nationalism och främlingsfientlighet kommer till uttryck idag. Läraren betonar särskilt vikten av att lära sig om orsakerna till kriget och konsekvenserna av nationalism för att kunna bekämpa liknande händelseförlopp i framtiden. Några elever berättar i intervju att de har arbetat med orsaker och konsekvenser i samband med studier av antikens Grekland och att de då också gjort jämförelser med nutiden. Under en av de observerade lektionerna behandlas olika typer av revolutioner i dåtid, nutid och framtid.

Även samband mellan olika händelser i det förflutna förekommer; till exempel betonar läraren under en av de ovan nämnda lektionerna kopplingen mellan industriella revolutionen och första världskriget samt mellan första och andra världskrigen. Under en annan av de observerade lektionerna görs en jämförelse mellan franska revolutionen och Dackefejden. Läraren drar under samma lektion paralleller mellan franska och amerikanska revolutionen och jämför även kort den atenska demokratin med det franska enväldet under 1700-talet. Under en annan lektion får eleverna se ett filmklipp som visar sambandet mellan den vetenskapliga utvecklingen under tidigmodern tid och franska revolutionen.

Lärarna betonar i intervju vikten av att ge eleverna en kronologisk överblick och nämner kunskapsområdet Amerika, som läses i samverkan med geografiämnet, som ett exempel på lång historisk överblick. Både intervjuade elever och lärare nämner också kvinnors historia över tiden som ett exempel. De flesta elever uttrycker dock att de inte får arbeta med specifika utvecklingslinjer eller systematiska jämförelser mellan olika tidsperioder i det förflutna.

Användning av historiska begrepp kopplat till historisk referensram

Vid de observerade lektionerna förekommer användning av historiska begrepp kopplade till en historisk referensram i mycket hög utsträckning. Tidsrelaterade begrepp som förekommer är till exempel *första världskriget, skotten i Sarajevo, skyttegravskrig, industriella revolutionen, svarta veckan, ryska revolutionen, tsaren, det oinskränkta u-båtskriget, östfronten, västfronten, spanska sjukan, Versaillesfreden, Nationernas Förbund, blixtkriget, amerikanska revolutionen, franska revolutionen, upplysningen, Boston tea party, envälde, de tre stånden, tionde, inkvisitionen och arabiska våren*. Även övergripande begrepp som *orsak och konsekvens* respektive *kontinuitet och förändring* förekommer i den observerade undervisningen.

Av intervjuer med elever och lärare framgår också att eleverna ofta får arbeta med historiska begrepp genom till exempel lärarledda genomgångar, diskussioner eller självständigt arbete med begreppsordlistor. Av de elever som svarat på elevenkäten anser 92 procent att de får lära sig nya begrepp som hör ihop med historia.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till historisk referensram

Lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare visar att lärarna i mycket hög grad stödjer elevernas lärande genom tydliga beskrivningar, förklaringar och sammanfattningar kring en historisk referensram. Av elevintervjuer framgår att lärarna introducerar nya kursmoment på ett tydligt sätt med hjälp av skriftliga planeringar och filmer. De intervjuade eleverna uppger att det klart framgår vad de ska arbeta med och hur de ska arbeta och att lärarnas genomgångar och föreläsningar är tydliga. Några av eleverna menar dock att tempot ibland är högt och att det då kan bli något oklart. Alla intervjuade elever är dock överens om att lärarna är bra på att se till att alla förstår och att hjälpa de elever som tycker ämnet är svårt. Detta stöds också av svaren i elevenkäten. Under de observerade lektionerna presenterar lärarna målet för lektionerna och arbetar aktivt, ofta i dialog med eleverna, med att förklara och sammanfatta lektionsinnehållet. Lärarna använder också i hög utsträckning tavlan för att sammanfatta och lyfta fram det viktigaste som sägs. Även film och Powerpoint förekommer i den observerade undervisningen som ett stöd för elevernas lärande.

Diskussion och reflektion kopplat till historisk referensram

Av intervjuer med lärare och elever framkommer att undervisningen i historia konsekvent innehåller inslag där eleverna får möjlighet att diskutera, reflektera och argumentera. Intervjuade elever berättar att detta sker både i helklass och i mindre grupper eller par och att man som elev också ges möjlighet att reflek-

tera på egen hand. Lärarna uppger i intervju att de uppmuntrar eleverna att diskutera och lösa uppgifter tillsammans för att på så sätt lära av varandra. Även svaren i elevenkäten bekräftar att det råder ett tillåtande och öppet diskussionsklimat i klassrummet.

Samtliga lektioner som Skolinspektionen har observerat innehåller inslag av tämligen snabb dialog mellan lärare och elever i helklass, där läraren ställer frågor till eleverna. Syftet med lektionen är då att sammanfatta ett kunskapsinnehåll som eleverna har arbetat med eller att introducera ett nytt kunskapsområde. En stor andel elever i varje klass deltar i samtalet. Under en av de observerade lektionerna om franska revolutionen får eleverna i grupper diskutera och reflektera kring egna exempel på olika typer av nutida och eventuella framtida revolutioner.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i mycket hög grad får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att använda en historisk referensram.

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?

Här bedöms om undervisningen ger en orientering i källkritiska metoder och att eleverna får öva på att ställa frågor till och värdera historiska källor. Den övergripande frågan är hur vi kan veta något om det förflutna. Kursplanen pekar ut såväl skriftliga källor som arkeologiskt material, platser och levande människors berättelser som källor till historisk kunskap. Genom att eleverna får komma i kontakt med historiskt källmaterial kan ämnet bli levande för dem. När de tolkar och värderar källorna arbetar de dessutom som historiker och är med och skriver historia. Elevernas historiemedvetande utvecklas när de lär sig något om det förflutna, samtidigt som de får en insikt i vetenskapliga metoder och kan reflektera över hur deras tolkningar färgas av egna erfarenheter och värderingar. Här bedöms också om undervisningen ger eleverna möjlighet att genom källorna leva sig in i förhållanden och värderingar som rådde förr, det vill säga utveckla historisk empati och föra etiska resonemang om och ifrågasätta handlingar och värderingar under tidigare perioder i historien.

Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att kritiskt granska, tolka och värdera källor. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de utifrån en kritisk granskning, tolkning och värdering av källor kan skapa historisk kunskap.

Orientering i källkritiska metoder

Av intervjuer med elever och lärare framgår att arbetet med källkritik i första hand relateras till en förmåga att vara uppmärksam på källornas trovärdighet som är viktig i arbete med källor inom flera av skolans ämnen, till exempel i samband med informationssökning.

Lärarna ger i intervju flera exempel på användning av historiska källor i undervisningen, i form av brev, dokumentärfilmer, fotografier och målningar. De intervjuade eleverna uppger att de inte arbetar med historiska källor så ofta. I en elevintervju ges ett konkret exempel på arbete med historiska texter i form av "gamla brev". Några av de intervjuade eleverna nämner att de dagen innan arbetat med en bildanalys, men ger inga exempel på tidigare arbete med historiska källor i undervisningen. I ett par elevintervjuer framkommer däremot flera exempel på historiska filmer och bilder i undervisningen.

Syftet med att arbeta med källor i undervisningen är enligt intervjuade lärare och elever att levandegöra historien. Några av eleverna uppger att de får se både dokumentära filmer och spelfilmer, men att de inte har diskuterat skillnaden mellan dessa olika typer av källor. En av lärarna uppger dock att sådana skillnader tas upp i undervisningen. Samma lärare nämner också att hen använt det klassiska fotografiet där Trotskij i en senare version bortretuscherats från trappan till den talarstol där Lenin höll tal 1920, som exempel på hur man kan manipulera en bild för att uppnå ett syfte. Varken lärare eller elever ger exempel på arbete med historiska källor i syfte att låta eleverna ställa historievetenskapliga källkritiska frågor till de historiska källorna, det vill säga arbeta som historiker för att skapa historisk kunskap.

Under ett par av de lektioner som Skolinspektionen har observerat får eleverna analysera en karikatyr från 1789 över förhållandena i det förrevolutionära Frankrike, där präster och adel bärs upp av det tredje ståndet. Läraren presenterar bilden och förklarar att konstnären ville berätta hur det var i Frankrike i slutet av 1700-talet. Eleverna får därefter i uppgift att analysera den utifrån frågor om vad bilden föreställer, hur symboliken i den kan tolkas och vilken del av befolkningen eleverna tror kommer att göra revolution. Specifikt källkritiska frågor om källans trovärdighet eller användbarhet ställs dock inte och det framgår inte uttryckligen att ett syfte med lektionen är att arbeta med källkritisk granskning. I samtal med Skolinspektionen efter lektionerna uppger läraren att lektionerna inte behandlar arbete med historiskt källmaterial, utan att syftet är att förmedla kunskaper om franska revolutionen.

Använda och tolka källor för att utveckla historisk empati

Som framgått ovan ger lärare och elever i intervju exempel på arbete med

historiska källor i undervisningen, framför allt i form av filmer och bilder, till exempel från första världskrigets skyttegravar. Lärarna uppger i intervju att de exempelvis har använt källor som brev från soldater i Stalingrad under andra världskriget och Martin Luther Kings tal "I have a dream". Intervjuade elever och lärare berättar också att de har fått besök av en person som överlevt förintelsen. Under en av de observerade lektionerna påminner läraren eleverna om den dokumentärfilm de fått se om livet i skyttegravarna. Under en annan lektion visar läraren en målning föreställande det franska kungaparet under franska revolutionen och berättar i samband med detta valda delar ur deras levnadsöden.

Syftet med källorna är enligt intervjuade lärare och elever att levandegöra historien, väcka känslor och ge en uppfattning om hur människor i det förflutna hade det och vad de gjorde. Att undervisningen som helhet bland annat ger eleverna möjlighet att utveckla historisk empati bekräftas av elevenkäten, där närmare 80 procent av eleverna svarar att undervisningen i historia hjälper dem att förstå hur människor tänkte förr i tiden.

Användning av historiska begrepp kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Av lektionsobservationer och elevintervjuer framgår att begrepp kopplade till historisk källkritisk analys förekommer sparsamt i undervisningen. De observerade lektionerna innehåller ingen användning av källkritiska begrepp. En av lärarna uppger i intervju att begrepp som *historisk källa*, *förstahandskälla*, *andrahandskälla*, *mundlig källa*, *trovärdighet* och *tendens* används i undervisningen. Av elevintervjuer framgår att vissa elever använder begreppen *källkritik* och *trovärdig*. Några av de intervjuade eleverna känner igen begreppet *kvarleva*, men inte *förstahandskälla* och *andrahandskälla*. Vid en annan elevintervju är förhållandet det rakt motsatta. Vid en tredje elevintervju känner eleverna inte igen något av de källkritiska begrepp som Skolinspektionen presenterar.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Varken under lektionsobservationer eller intervjuer med lärare och elever framkommer några exempel på hur lärarna förklarar för eleverna vad som är specifikt för en historisk källkritik, till exempel hur frågor som vad källan kan användas till och om den kan säga något om den tid eller det sammanhang då den tillkom kan göra vissa uppenbart osanna källor värdefulla för att skapa kunskap om det förflutna.

Diskussion och reflektion kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Som nämnts ovan får eleverna under ett par av de lektioner som Skolinspektionen har observerat i uppgift att analysera en karikatyr från 1789. Eleverna får

arbeta enskilt eller i par och med stöd av ett antal frågor reflektera över och resonera om vad bilden föreställer, hur symboliken i den kan tolkas och vilken del av befolkningen eleverna tror kommer att göra revolution. Arbetet följs sedan av en gemensam lärarledd diskussion och reflektion i klassrummet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att historiska källor i ganska hög grad förekommer i undervisningen som ett sätt att levandegöra ämnet och skapa förståelse för dåtidens människor. Eleverna får i viss grad arbeta med att tolka historiska källor. De får emellertid i låg grad öva på att ställa specifika frågor som hör ihop med att kritiskt granska, tolka och värdera historiskt källmaterial.

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?

Här bedöms om undervisningen ger eleverna möjligheter att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Vidare granskas om undervisningen innehåller moment kring hur historia kan användas för olika syften och förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Historieskrivningen är inte neutral utan görs utifrån något syfte eller i ett specifikt sammanhang. Historia kan vara ett verktyg både för enskilda individer och för grupper att formulera hur de vill uppfattas och vad de vill göra genom att berätta om det förflutna. Historia kan också användas för att skapa familjesammanhållning eller etablera identiteter baserade på till exempel klass, genus, etnicitet, generation eller nationell tillhörighet. Med kunskaper om detta får eleverna möjlighet att upptäcka och förstå när och hur historia används för att påverka människor i olika sammanhang. Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de och andra använder historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv.

Egen och andras användning av historia

Av intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen har vissa inslag där eleverna får möjlighet att reflektera över sin egen och andras användning av historia, men att eleverna i hög utsträckning är omedvetna om detta. Ingen av de observerade lektionerna innehåller inslag av arbete med historieanvändning. Lärarna uppger i intervju att de låter eleverna reflektera över hur historia används för olika syften, exempelvis hur olika grupper försöker sprida sin historiesyn på internet eller i samband med att elever från länder utanför

Europa reagerar över skillnader mellan historieskrivningen i olika länder. I lärarintervjun framkommer dock inga tydliga exempel på undervisning om historieanvändning och lärarna menar att det kommer upp i diskussioner och samtal med eleverna, men att de inte låter eleverna arbeta specifikt med detta i undervisningen. Vid elevintervjuerna har eleverna svårt att förstå vad som avses med historieanvändning och svårt att ge exempel på undervisning om detta. Några av de intervjuade eleverna uppger att de fått lära sig om att man kan utnyttja historiska händelser till sin egen fördel, exempelvis så som skedde i samband med folkmordet i Rwanda. Samma elever uppger också att undervisningen har behandlat hur man kan använda historia för nationalistiska och politiska syften, men ger inget konkret exempel på detta.

Användning av historiska begrepp kopplat till användning av historia

Några av de intervjuade eleverna använder begreppet *propaganda* i samband med användning av historia för politiska syften. Lärarna ger i intervju flera exempel på begrepp för att utveckla förmågan att förstå hur historia kan användas, såsom *historieförfälskning*, *historieförnekelse* och *dolkstötslegenden*.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till användning av historia

Lektionsobservationerna samt elev- och lärarintervjuerna visar att undervisningen innehåller mycket få inslag där eleverna på ett strukturerat sätt får reflektera kring sin egen och andras användning av historia. Av detta följer att undervisningen även innehåller mycket få inslag av aktivt lärarstöd kopplat till detta.

Diskussion och reflektion kopplat till användning av historia

Som framgått ovan uppger lärarna i intervju att de låter eleverna reflektera över hur historia kan användas för olika syften genom att detta ibland kommer upp i diskussioner och samtal i klassrummet. I intervjuer med elever och lärare framkommer dock mycket få konkreta exempel på planerad diskussion och reflektion kopplat till användning av historia.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i låg grad har inslag där eleverna får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv.

Allmändidaktik

En framgångsrik undervisning som leder till att eleverna når goda studieresultat kan inte beskrivas i endimensionella termer. Det är kvaliteten i lärarens kombinerade kunskaper, förmågor och handlingar i varje unik undervisningssituation som skapar förut-

sättningar för elevers lärande och kunskapsutveckling. Utifrån forskningsöversikten Utmärkt undervisning¹ går det dock att peka ut några specifika kompetenser hos läraren som visat sig ha stor betydelse.

Lektionsobservationerna visar att de undervisande lärarna i hög grad skapar en positiv atmosfär och bemöter eleverna med respekt. Samtalsklimatet i klassrummet under de observerade lektionerna är öppet och tillåtande, undervisningen är välstrukturerad och fokuserad på kunskapsinnehållet och studiemiljön är lugn, något som bekräftas i både elevintervjuer och elevenkät. Lärarna arbetar medvetet med konsekventa ramstrukturer för lektionerna, med tydliga mål, starter och avslut. I intervju med rektor framkommer att skolan arbetar med kollegiala lektionsobservationer med strukturerad feedback, vilket bland annat är tänkt att skapa ett gemensamt system för studiero och effektivitet.

Lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare visar också att lärarna är måna om att variera undervisningen, stödja, aktivera och utmana eleverna och väcka deras intresse för ämnet. Drygt 80 procent av eleverna som svarat på elevenkäten anser att deras lärare är bra på att göra skolarbetet roligt. Lärarna uppger i intervju att de i möjligaste mån planerar huvuddragen i undervisningen tillsammans och att de ofta sambedömer elevernas arbeten.

Flera av de observerade lektionerna avslutas med uppföljning och reflektion över lärandet. Av intervjuer med elever och lärare framgår att lärarna arbetar med matriser för bedömning och de flesta elever uttrycker i enkät och intervju att de får tydlig och formativ återkoppling av sina lärare. Några av de intervjuade eleverna efterlyser en mer individuell framåtsyftande återkoppling.

Syfte och frågeställningar

Flera historiedidaktiska studier pekar på att det finns brister i undervisningen och i elevernas färdigheter när det gäller att skapa sammanhang mellan tidsdimensionerna dåtid, nutid och framtid när de olika förmågorna i ämnet historia behandlas. Detta är en viktig aspekt av det som handlar om historieämnets syfte – att utveckla elevernas historiemedvetande, och därför en central kvalitetsaspekt av undervisning i historia i grundskolan. Granskningens syfte är med bakgrund i detta att granska om undervisningen i historia i grundskolan utformas så att eleverna får möjlighet att skapa förmågespecifika samband mellan tidsdimensioner, det vill säga knyta samman olika tidsdimension-

¹ Håkansson, Jan & Sundberg, Daniel (2012). *Utmärkt undervisning: framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur

er, till exempel dåtid till nutid och framtid, när de använder en historisk referensram, arbetar med källor, reflekterar över historieanvändning och använder historiska begrepp.

För att uppfylla syftet ska följande frågeställningar besvaras:

1. Innehåller undervisningen moment och uppgifter där eleverna får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att:

- a) använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer?
- b) kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?
- c) reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?
- d) använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används?

2. Får eleverna stöd i historieundervisningen generellt, och i synnerhet för att skapa samband mellan olika tidsdimensioner, genom att de får:

- a) ett aktivt lärostöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar?
- b) diskutera och reflektera?

Frågeställning 1a–1d fokuserar på *vad* historieundervisningen innehåller, och bygger på kursplanens uppfattning om att de fyra förmågorna historisk referensram, källhantering, historieanvändning och historiska begrepp tillsammans utvecklar elevernas historiemedvetande.

Frågeställningarna 2a–2b fokuserar på *hur* historieundervisningen genomförs och knyter an till Skolinspektionens modell för undervisningsgranskning. Fråga 2a tar fasta på om läraren är tydlig och konkret när det gäller att beskriva och förklara olika saker för eleverna, i synnerhet vad det innebär att knyta ihop olika tidsperioder genom förmågorna. Fråga 2b tar fasta på om eleverna får ge uttryck för och utbyta tankar och resonemang – enskilt eller i grupp med andra elever och läraren. Det ska framhållas att frågorna 2a och 2b även avser historieundervisningen generellt, det vill säga även i de fall eleverna *inte* får skapa tidssamband genom förmågorna.

Metod och material

I Skolinspektionens modell för granskning av undervisning ingår olika datainsamlingsmetoder: intervjuer, dokumentstudier, statistik, observationer och enkäter. De underlag som samlats in inför och under Skolinspektionens besök

på skolan analyseras sedan av de inspektörer som genomfört besöket varpå dessa redovisar sina bedömningar av i vilken grad undervisningen i historia lever upp till kursplanens krav i ett beslut och i denna rapport.

Rapporten är disponerad utifrån de tre inledande ämnesspecifika förmågor som beskrivs kursplanen. Förmågan att använda adekvata begrepp i relation till de tre inledande förmågorna behandlas i respektive delavsnitt. För att eleverna ska kunna utveckla en historisk referensram och förståelse för hur historia skapas och används behöver de tillgång till ett ämnesspråk. Begreppen är verktyg som kan användas genomgående i all undervisning och bidra till fördjupad förståelse för ämnets centrala frågeställningar. I kursplanen finns två typer av begrepp, *tidsrelaterade begrepp* som knyter an till epoker eller specifika tidsperioder och *övergripande begrepp* som fungerar som analysverktyg genom att de belyser grundläggande historiska frågeställningar som är relevanta för de tidsperioder man studerar.